

Što sve može kazalište: Rad na predstavi

Petković, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:348693>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Danijela Petković

ŠTO SVE MOŽE KAZALIŠTE: RAD NA PREDSTAVI

Završni rad

Zagreb, svibanj, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Danijela Petković

ŠTO SVE MOŽE KAZALIŠTE: RAD NA PREDSTAVI

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Iva Gruić

Zagreb, svibanj, 2023.

Izjava o izvornosti završnog rada:

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Sadržaj

Uvod	1
Kazalište za djecu	3
<i>Kada i kako je sve počelo?</i>	4
<i>Što djeca gledaju u kazalištu?</i>	5
<i>Što predstave daju djeci kao publici?</i>	6
<i>Djeca vs. odrasli</i>	8
Rad na predstavi	10
<i>Cilj projekta</i>	11
<i>Tema i dramatizacija</i>	12
<i>Podjela uloga</i>	13
<i>Scenografija i kostimografija</i>	15
<i>Glazba i rasvjeta</i>	23
<i>Vizualni identiteti</i>	25
Izvedba predstave <i>Božićni san male Klare</i>	27
<i>Djeca kao publika</i>	29
<i>Riječ sudionika</i>	32
Zaključak	34
Literatura	35
Prilozi	37
<i>Popis fotografija</i>	37
<i>Dramatizacija predstave "Božićni san male Klare"</i>	38
<i>Upitnik za sudionike</i>	44

SAŽETAK:

Rad se bavi pitanjem što sve kazalište za djecu daje djeci kao publici kroz izvođenje kazališnih predstava. Ukratko je prikazana povijest kazališta za djecu te analiza nekoliko provedenih istraživanja na zagrebačkim kazalištima za djecu i temama koje su obrađivane u njihovim predstavama. Prikazana je uloga odraslih osoba i različito shvaćanje predstave od strane djece i odraslih. U drugom je dijelu opisan projekt humanitarnog karaktera *Božićni san male Klare* na čijem su primjeru prikazani osnovni koraci u pripremi predstave za djecu iz vlastitog, amaterskog iskustva.

KLJUČNE RIJEČI:

kazalište za djecu, djeca kao publika, studentska predstava, humanitarni projekt, *Orašar*

SUMMARY:

This paper deals with the question of what children's theater provides the children who make up their main audience. It briefly surveys the history of theater for children, as well as several studies analyzing topics of shows presented in children's theaters in Zagreb. The paper examines the role of the adults in these productions and how performances can be perceived differently by younger audiences, versus adult audiences. The second part draws from my own experience, taking up the the humanitarian project *Little Clara's Christmas Dream* as a case study to understand the basic steps in producing a show for children.

KEYWORDS:

Children's Theater, children as an audience, work on a student play, humanitarian project, *The Nutcracker*

Uvod

Članak 31. *Konvencije o pravima djeteta* glasi kako svako dijete ima "pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njegovoj dobi, kao i na slobodno sudjelovanje u kulturnom životu i umjetnostima" (Konvencija o pravima djeteta, 1989; str. 13). Kako Wolfgang Schneider u svojoj knjizi *Kazalište za djecu* kaže: "Djeca imaju pravo na kazalište, djeci je potrebno kazalište" (Schneider, 2002; str. 8).

Djeca su u ranoj i predškolskoj dobi u fazi istraživanja, otkrivanja i upoznavanja svijeta putem svih osjetila. Upravo takav doživljaj djeci pruža odlazak na kazališnu predstavu. "Dijete i scenska igra u posebnom su odnosu, jedno drugo obogaćuje. Kazalište crpi snagu iz dječje igre i stvaralačke mašte, a dijete se scenskom umjetnošću obogaćuje spoznajno i emocionalno te doživljava svijet oko sebe i bogatstvo svijeta u sebi. Scenska umjetnost potiče i razvija kreativne procese u djetetu te igra važnu odgojnu ulogu" (Gašparac, 2007; str. 82). Prema Shifri Schonmann, kazalište je način ekspresije koji od osobe do osobe ostavlja različit trag komunikacije kroz unikatne slike koje postoje samo tada u tom trenutku i nikada se neće ponoviti u točno takvom obliku (2006; str. 14). Kako će djeca doživjeti viđeno ovisi o svakome pojedinačno, o njihovoj dobi, interesu, mašti, dosadašnjem iskustvu, odnosno trenutnom znanju kojim raspolažu. Njihov stečeni dojam dijelom ovisi i o odraslima koji za njih biraju što će gledati, koji za njih stvaraju i koji im daju model kako se u kazalištu ponašati. Njihova je uloga, odnosno uloga svakoga od nas koji na bilo koji način sudjelujemo u odgoju djece, prema Lupi Alvir, sljedeća: "Moramo odgojiti novu generaciju publike koja će odmalena zavoljeti kazalište i nakon svake odgledane predstave željeti se vratiti. (...) Odlazak djeteta u najranijoj dobi u kazalište često je prvi susret djeteta s umjetnošću uopće i ne treba posebno naglašavati koliko je on važan" (Lupi Alvir, 2017; str. 43).

Iako je ovo područje u suštini dosta neistraženo pa stoga manjka i literature za analizu kazališta za djecu, ono ipak ima zapise o svojim korijenima koji na našim europskim područjima imaju svoje početke većinom nakon Drugog svjetskog rata. Kada i kako je započela umjetnost kazališta za djecu, prikazano je u prvom dijelu rada. Osim povijesti, prikazani su i rezultati istraživanja koja se u novije doba sve češće provode nad tematikom predstava koje se prikazuju na kazališnim daskama za djecu, ali i utjecaju koje kazališne predstave ostavljaju na svoje najmlađe gledatelje. Na kraju prvog dijela govori se o ulozi odraslih osoba, bilo roditelja,

bilo odgojitelja u upoznavanju djece rane i predškolske dobi s kazalištem i kazališnim predstavama.

Drugi dio rada temelji se na vlastitom iskustvu, odnosno radu na predstavi humanitarnog karaktera pod nazivom *Božićni san male Klare*. U tom dijelu rada, prikazani su osnovni koraci koji se prolaze tijekom pripreme kazališne predstave za djecu: od postavljanja cilja, odabira tematike, pisanja prikladne dramatizacije za određenu dob publike, podjele uloga na temelju karaktera likova i glumaca, izrade scenografije i kostimografije, rada sa svjetlima i glazbom, izrade vizualnih identiteta te na kraju prikaza same izvedbe predstave. Projekt je na kraju sagledan i iz ugla studenata koji su u istom sudjelovali, a naglasak je stavljen na značaj koji je cijela priča ostavila kako gledateljima, tako i sudionicima ovog projekta.

Kazalište za djecu

Kazalište za djecu danas nije, kao što nije bilo ni ranije, čest predmet istraživanja i rasprave. Kazalište kao ustanova većinom se u svakodnevnom govoru povezuje s odraslima, dok su djeca tamo rijetko svojevoljno i samoinicijativno, već su najčešće dovedena od strane odrasle osobe. U svojoj knjizi *Theatre as a Medium for Children and Young People*, autorica Shifra Schonmann navodi kako su kazališta prvenstveno napravljena za odrasle, za njihovu veličinu i građu, što se najlakše može uočiti u veličini stolica u kazalištima koja su djeci u većini slučajeva prevelika (Schonmann, 2006; str. 146).

Osim što nije popularna istraživačka tema, kazalište za djecu nerijetko je i potpuno pogrešno shvaćeno jer ljudi i dalje ne vide razliku između *kazališta za djecu* i *dječjeg kazališta*. U kazalištu za djecu odrasli glumci izvode predstavu za dječju publiku, dok u dječjem kazalištu, predstavu izvode sama djeca.

Wolfgang Schneider, jedan od najpoznatijih njemačkih, ali i svjetskih poznavatelja kazališta za djecu i mlade smatra da ukoliko ova neistražena tematika želi imati budućnost, treba joj neprestan razvoj u svakom pogledu: "Kultura za djecu ne dolazi sama od sebe. Treba je poticati" (Schneider, 2002; str. 127). A kako najbolje poticati razvoj kulture nego da je se kod djece njeguje još od malih nogu kako bi se stekla navika odlaska u kazalište. Kada je idealno vrijeme za prvi odlazak djeteta na kazališnu predstavu, pitanje je na koje nalazimo različite odgovore. Prema stručnjacima, odgovor se povezuje sa djetetovom fazom igre. Ukoliko dijete s navršene tri godine u svojoj slobodnoj igri koristi elemente "kao da" simboličke igre i igra se pretvaranja, onda se smatra da isto tako može i promatrati i shvatiti vrlo sličan princip igre na pozornici u kazalištu jer nerijetko je izvođenje predstave kao da se glumci igraju "kao da" igre (Schonmann, 2006; str. 23). Iako, u ovoj je dobi vrlo važno imati na umu da je dječja koncentracija i dalje vrlo kratka i da im je potrebno zadržati pažnju privlačnim, zanimljivim radnjama, a najčešće su to djeci smiješne i zabavne scene koje nerijetko uključuju i njihovu aktivnost i sudjelovanje (Schonmann, 2006; str. 22).

U svijetu je prihvaćena podjela kazališta za djecu koja je usko povezana s dobi dječje publike pa tako razlikujemo *Theatre for Infants*, što bi se prevelo kao kazalište za djecu u dobi od tri do pet godina, *Children's Theatre* kao kazalište za djecu u dobi od šest do 12 godina, te *Theatre for a Young Audience* ili *Adolescents' Theatre*, u prijevodu kazalište za mladu publiku ili kazalište za adolescente između 12. i 16. godine. Razlika u načinu razmišljanja u različitoj

dječjoj dobi ključ je u razlikovanju i podjeli kazališta za djecu na ove tri sastavnice. Gledatelji stariji od 16 godina smatraju se odraslom publikom i spadaju u kazalište za odrasle, dok posebnu kategoriju čini *Theatre for the Family* koje se prevodi kao obiteljsko kazalište koje uključuje gledatelje različite dobi, odnosno cijelu obitelj (Schonmann, 2006; str. 23).

Kada i kako je sve počelo?

Sve do 19. stoljeća naziv *kazalište za djecu* nije se posebice isticao u svijetu, a svoje početke veže uz izvođenje božićnih predstava za djecu sredinom 19. stoljeća. U tim se izvedbama u to vrijeme i dalje smatralo da djecu treba držati podalje od stvarnih i realnih problema i situacija i pustiti ih da svoje djetinjstvo provode okruženi ljepotom i neiskvarenošću bajki. U Francuskoj su u to vrijeme pronađeni prvi zapisi o izvođenju predstave za djecu u pariškim vrtovima, međutim i dalje se nije razlikovalo kazalište za djecu s odraslim glumcima i djecom u publici od izvođenja predstava od strane djece za djecu i odrasle (Schonmann, 2006; str. 31-32). Godine 1903. u New Yorku, socijalna radnica Alice Minnie Herts, pokrenula je projekt uključivanja židovskih imigranata iz Rusije u zajednicu, osnivanjem kazališta za djecu u kojemu su imigranti sudjelovali zajedno s domaćim stanovništvom (Goldberg; 1974 prema Schonmann, 2006; str. 33). U Rusiji je uz kazališta za djecu najviše vezano ime Natalia Saz, osnivačica prvog kazališta za djecu na tom području s vlastitom ustanovom kojoj je želja bila pomoći mladima da mijenjaju svijet. U mnogim je drugim državama, Francuskoj, Italiji, Njemačkoj, Austriji, pokret za osnivanje kazališta za djecu započeo spontano tek nakon Drugog svjetskog rata što Goldberg naziva drugim valom, dok je prvim označio početak 20. stoljeća pa sve do 1930. godine. Dvadeseto je stoljeće prozvano *stoljećem djece*, dok je pokret za razvoj kazališta za djecu dobio naziv *The Twentieth Century Theatre for Young People* (TCTYP) (Goldberg; 1974 prema Schonmann, 2006; str. 33-34).

I u Hrvatskoj kazalište za djecu ima svoje korijene između dva svjetska rata, a prvi su ga dobili veći hrvatski gradovi: Zagreb, Split, Osijek, Rijeka i Zadar (*Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, 2021).

Što djeca gledaju u kazalištu?

Kazalište je umjetnost drugačija od ostalih. Kako je navedeno u tekstu teatrologa iz Zagrebačkog kazališta lutaka, Igora Mrduljaša, "za razliku od sviju drugih umjetnosti glumište se stvara, traje i nestaje istodobno i isključivo tijekom susreta s gledateljem" (2007; str. 8). Priče koje se prikazuju na pozornici trebaju biti djeci jednostavne, razumljive i pregledne kako bi malim gledateljima u svakom trenu bilo jasno tko je Zlo, a tko Dobro te da će Zlo uvijek na kraju biti kažnjeno, a Dobro nagrađeno (Mrduljaš, 2007; str. 9). Brojni autori smatraju kako je u ovoj umjetnosti stalno prisutan taj mitološko-idealizirajući pogled na djetinjstvo u kojem su djeca predstavljena kao nevina i nemoćna te trebaju pomoć i zaštitu odraslih pa se nastavno na to razmišljanje i u kazalištima za djecu trebaju prikazivati jednostavni kazališni komadi, a ne ozbiljne, kontroverzne teme koje djeca ne razumiju pa ih se čuva od realnosti i svijeta u kojem žive (Gruić, 2016; str. 205). Prema Jenkinsu, "djetinjstvo zamišljamo kao mjesto utopije, odvojeno od briga odraslih, slobodno od seksualnosti, socijalnih promjena, bliže primitivnom, prirodnom svijetu, van društvenih i povijesnih promjena" prema kojemu dijete "čeka da ga pokvare ili zaštite odrasli" (Gruić, 2016; str. 220).

U kazališnoj sezoni 2005./2006. provedeno je istraživanje tematike igranih predstava u pet većih zagrebačkih kazališta: Trešnja, Zagrebačko kazalište mladih, Mala scena, Zagrebačko kazalište lutaka, Žar ptica. Analizirala se priča kao "sklop događaja koji nosi neko značenje, smisao" (Gruić, 2007; str. 58). Istraživanje je provedeno na četrnaest predstava, a rezultati su pokazali kako su njih osam poznate priče i bajke koje kao takve privlače publiku, primjerice *Pepeljuga*, *Ljepotica i zvijer* ili *Pinocchio*. Međutim, uprizorenje poznatih priča poput Grimmovih ili Andersenovih bajki u kazalištu za djecu može poći u pogrešnom smjeru, pokazalo je istraživanje. Većinom su te priče, njihove radnje te odnos likova, djeci vrlo dobro poznati iz crtića ili knjiga pa već imaju stvorenu predodžbu što će se i na koji način dogoditi. Ukoliko se u predstavi naprave preinake u njima poznatim pričama, glumište dobiva zbunjene promatrače koji će vjerovati kako priča nije točno prikazana (Mrduljaš, 2007; str. 9).

Drugu su skupinu analiziranih predstava činile predstave koje se bave suvremenijom, težom tematikom koju možemo svrstati u društveno-aktualne, tabu teme, "predstave koje dokidaju (pre)zaštićujući stav" (Gruić, 2016; str. 228) kao što su predstave *Nevidljivi Leonard* te *Mama kao priča* koje se bave problematikom poput izmišljanja nevidljivog prijatelja ili samohranog roditeljstva.

Slično je istraživanje provedeno i u sezonama 2012./2013. te 2013./2014. kada je analiziran nešto veći broj predstava, njih 24, također izvođenih u zagrebačkim kazalištima za djecu. Usporedbom se zaključuje kako je došlo do odmaka od zaštićujućeg koncepta pa se tako igraju predstave s tematikom usvajanja, nasilja, bolesti i smrti (Gruić, 2016; str. 211).

Ukoliko se u kazalištu za djecu koriste nešto teže teme, one bi trebale biti obrađene na osobito pažljiv način kako bi se u svakom trenutku vidjela svijest autora o povećanoj odgovornosti. Svaka neprikladnost u kazališnom svijetu kada su u pitanju djeca brzo se kažnjava skidanjem s repertoara ili odbijanjem obrazovnog sustava (Gruić, 2012; str. 7-10). A danas se i dalje smatra kako se "dječjem kazalištu pristupa nedovoljno pažljivo, s malo promišljanja, često čak i nesmotreno, što je teško oprostiv grijeh kad se radi o komunikaciji s djecom" (Gruić, 2007; str. 64).

Što predstave daju djeci kao publici?

Wolfgang Schneider u svojoj knjizi navodi: "Kazalište za djecu i mlade ima publiku najskloniju oduševljavanju" (2002; str. 221). Istina je da su djeca tip publike koji se lako oduševi i zainteresira, ali "djeca se ne rađaju kao kazališni gledatelji. Potreba za gledanjem kazališne predstave, sjedenjem, promatranjem, 45-minutnom koncentracijom, mora se razvijati. I to se mora naučiti" (Schneider, 2002; str. 96).

Zato je vrlo važno djeci pružiti kazališni doživljaj kada su još u pelenama, ali takav se prikaz nažalost rijetko viđa u našim kazališnim publikama. Ovoj publici treba pristupiti iznimno oprezno s velikim senzibilitetom, bez da ih se optereti suvišnim događajima istovremeno (zvukom, pokretom, animacijom, glumom, lutkom). Potrebno je reducirati sadržaj koji se daje najmlađoj publici kako bi se zadržala njihova pažnja. "Upravo toj dobnoj skupini djece treba ponuditi primjeren estetski užitek, u kojemu se mališani uče gledati očima boja, zvukova, slika, riječi, pokreta. Bez obzira na dob, predstave bi morale omogućiti aktivno sudjelovanje djece u njima, otvarati važna pitanja i poticati na razmišljanje" (Lupi Alvir, 2017; str. 44). Međutim, djeca ne sude o viđenom poput odraslih na temelju dobre ili loše produkcije pa se nerijetko dešava da djeca "ocijene" kao najbolje nešto što odrasli kritičari smatraju "čistim kičem", tvrdeći da se taj tip predstave bavi "izvanjskom formom, lijepim slikama i ispraznim efektima umjesto idejom priče i porukom koju one ostavljaju gledateljima" (Lupi Alvir, 2017; str. 42). No, ponekad, ocjene djece budu važnije i iskrenije povratne informacije od onih koje dolaze od

odraslih kritičara. Kako navodi Schneider: "Crveni obrašćići i sjajne okice kod djece su ponekad jedini kriteriji prosudbe kazališta za djecu" (2002; str. 86).

Da bi došlo do toga, važan je način na koji glumci prenose djelo djeci, posebice dijalog koji im kazalište nudi. "Kazalište za djecu mora "čučnuti" i gledati publiku oči u oči" (Lupi Alvir, 2017; str. 43). Jer tek će tada ova masa gledatelja postati pojedincima, kada svako dijete bude pogledano u oči i na taj način doživi kazalište. Djecu se ne smije doživljavati kao buduću publiku, kao jednom odrasle osobe koje će možda dolaziti u kazalište jer su od malih nogu stjecali tu naviku. Djecu valja shvatiti ozbiljno danas i ovdje, oni nisu samo buduću kazališnu gledatelji, već trebaju biti i današnji" (Schneider, 2002; str. 8). Potrebno ih je maknuti iz užurbanog svijeta kompjutera, crtića i video igrice i pružiti im nešto stvarno, opipljivo, dijaloško, što se samo za njih događa sada i ovdje.

"Tim više kazališnoj umjetnosti za djecu treba prići znalački, stručno i s ljubavlju, nikada ne podcjenjujući svoju publiku, ali isto tako pokušavajući stalno održati, voditi, njegovati, toliko potreban dijalog s njom. U koraku s vremenom u kojemu živimo odgovorni smo djeci ponuditi kvalitetan estetski užitak, imajući na umu uvijek i etičnost, ne podmećući im plošno, lako potrošno, tričavo kazalište jer toga imaju i previše u svijetu oko sebe" (Lupi Alvir, 2017; str. 45).

Na postavljeno pitanje *Što predstave daju djeci kao publici?* pokušali su u brojnim radovima odgovoriti i stručnjaci. Nellie McCaslin navodi da je cilj kazališta za djecu da bude "vrijedna i prikladna zabava, da obrazuje i odgaja, da potiče osobni i društveni rast kroz susret s dramskom umjetnošću (...) da djeci bude uzbudljiva avantura sa sadržajem koji napreže um i uzburkava emocije, i forma koja nudi estetsko zadovoljstvo" (McCaslin 1997 prema Gruić, 2018; str. 60-61). Moses Goldberg sažeo je rečeno u izjavu da "kazalište donosi veselje svoj djeci i pomaže im da postanu bolji ljudi" (Goldberg 1974 prema Gruić, 2018; str. 61). Kenneth L. Graham definira pet vrijednosti kazališta za djecu: "Kazalište je zabavno, pridonosi psihološkom rastu i razvoju, ima obrazovni efekt, razvija estetski osjećaj i služi razvoju buduće publike" (Gruić, 2018; str. 61). Paul Harman na kazalište za djecu gleda kao na "nezavisno umjetničko polje koje pridonosi kulturnom, emocionalnom i duhovnom razvoju djece" (Harman 2005 prema Gruić, 2018; str. 61), a s njime se slaže i David Pammenter koji tvrdi da je cilj kazališta "osnažiti mladu publiku i uputiti im pogled na socijalne, političke, vizualne, simboličke i kulturne probleme" (Pammenter, 2005 prema Gruić, 2018; str. 61). Za kraj iznošenja stručnih mišljenja u definiranju što kazalište daje djeci, Matthew Reason kaže: "Kad

djeca idu u kazalište, možemo se nadati ili očekivati da će se zabaviti, da će im nešto postati jasnije, da će nešto naučiti i/ili biti inspirirana" (Reason, 2010 prema Gruić, 2018; str. 61).

Djeca vs. odrasli

Odrasli imaju važnu ulogu posrednika između kazališne predstave i dječje publike i to na više načina: odrasli su ti koji pišu predstave za djecu, koji ih izvode i koji ih odabiru za gledanje (Schonmann, 2006; str. 20). Što će se prikazivati na kazališnim daskama za djecu odabiru profesionalne skupine kao što su odgojitelji, učitelji, profesori, pedagozi i druge osobe koje se u svom radu bave djecom. Ukoliko se u kazalište za djecu odlazi organizirano u skupini unutar vrtića, predstavu odabire pedagog, a u slučaju odlaska u kazalište privatno van vrtića, predstavu odabiru većinom roditelji ili druge odrasle osobe. Na taj način postoji vrlo velika mogućnost da odrasli ne omoguće djeci da gledaju nešto po svom interesu već po njihovom (Lončar, 2009; str. 3-4). No, kako navodi Schonmann, je li realno da osoba od 30, 40 ili 50 godina uživa gledajući jednake stvari kao i djeca predškolske dobi? Ono što odrasli smatraju prikladnim za djecu ne mora se nužno poklapati s dječjim interesima, a zadovoljiti dva potpuno različita kruga ljudi velik je zalogaj za sve koji rade na predstavama za djecu (2006; str. 44).

U knjižicama i najavama predstava nerijetko se prognozira što će djeca naučiti i dobiti iz određenog kazališnog komada. Postavlja se pitanje kako se mogu predvidjeti reakcije i doživljaji djece i prognozira li se poželjna reakcija djece ili očekivana reakcija odraslih? Djeca uče po modelu od odraslih osoba, ali u slučaju kazališta i predstava, ne osjećaju potrebu da reagiraju kao i odrasle osobe koje sjede pored njih već na sebi svojstven način koji će im u određenom trenutku doći prirodno, spontano, sukladno njihovim osjećajima, stavovima, sposobnostima i doživljajima prenesenog (Schonmann, 2006; str. 59). Primjerice, kada govorimo o pljesku, odrasli obično tim pokretom žele pokazati nagradu, zahvalnost i pozitivnu reakciju na kraju predstave glumcima. Djeca će nekada procijeniti da je trenutak za pljesak usred predstave kada dobar lik pobijedi zločestog ili princ oslobodi princezu, na taj će način dijete osloboditi svoje emocije i pokazati svoju interakciju s glumcima (Kershaw, 2001 prema Schonmann, 2006; str. 56). Osim pljeskom, djeca komuniciraju i tako što ostanu tiha i koncentrirana ukoliko glumac određenom radnjom zadržava njihovu pažnju, viču ili odgovaraju na postavljena ili nepostavljena pitanja kako bi pomogli glumcima ili s druge strane, ukoliko im predstava ne uspijeva zadržavati pažnju, ljuljaju se u stolicama, igraju ili žele napustiti kazalište (Schonmann, 2006; str. 55-56).

Stručnjaci su tako promatrajući djecu tijekom kazališnih predstava uočili četiri parametra koji im pomažu da svrstaju djecu u jednu od tri razine dječje angažiranosti tijekom predstava za djecu:

1. Govor tijela (Stoje li, skaču ili sjede tijekom predstave? Kako sjede? Kakav im je položaj tijela? Što rade s rukama? Kakav im je izraz lica?)
2. Eksplicitno izražavanje emocija (plač, smijeh, vika, zijevanje)
3. Verbalno izražavanje
4. Reakcija na okolinu

Na temelju ovih parametra djeca mogu spadati u *low distance* grupu ukoliko nemaju sposobnost odvajanja stvarnost od fiktivnog svijeta, *high distance* ukoliko su potpuno odvojeni od izvedbe i neuključeni u prikazani fiktivni svijet ili u *optimal distance* razinu ukoliko je dijete angažirano na primjeren način i uživa u predstavi (Schonmann, 2006; str. 115-116).

Rad na predstavi

U sklopu Izbornog kolegija *Odgoj za dobrotu* na trećoj godini Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, pod mentorstvom nositeljica kolegija, doc. dr. sc. Jelene Vignjević te prof. dr. sc. Vladimire Velički, nastao je humanitarni projekt pod nazivom *Božićni san male Klare*. U osmišljavanju i provođenju projekta sudjelovala sam zajedno sa tri kolegice s istog smjera: Paulinom Robinom, Jelenom Rukavinom i Ljubicom Vukeljom. Riječ je o predstavi humanitarnog karaktera koja je postala sastavni dio *Adventa Sveučilišta u Zagrebu* koji se već tradicionalno provodi u predbožićno vrijeme u organizaciji našeg fakulteta.

Prvotna ideja nastala je vrlo spontano sredinom listopada kada smo razmišljale što novo možemo ponuditi Fakultetu, a da bude povezano s djecom kao središtem našeg studiranja te nadolazećim adventom. Za tematiku predstave odabrana je prigodna božićna bajka E. T. A. Hoffmanna – *Orašar*, no u drugačijem, studentskom ruhu, prilagođenom dobno različitoj publici. Kao osnivačice projekta same smo, potaknute spomenutom bajkom, napisale dramaturgijsku priču za svoju predstavu, osmislile kostime, scenografiju, glazbu, rasvjetu te vizualne identitete (plakat, ulaznice, objave za društvene mreže). U samo dva mjeseca, naša je ideja, zahvaljujući velikim srcima studenata našega Fakulteta, profesorima i suradnicima, uistinu i zaživjela. U predstavu se dobrovoljno uključilo još 13 studentica treće godine Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te jedan student apsolventske godine.

Kontaktirale smo Dječji vrtić "Potočnica" te Osnovnu školu "Davorina Trstenjaka" kao suradnike Učiteljskog fakulteta te im predstavile našu ideju i pozvale ih da sa svojim polaznicima budu dio našeg humanitarnog projekta. Na obostranu radost, ove su ustanove pristale sudjelovati u našoj božićnoj priči te je time ovaj cjelokupni projekt još više dobio na važnosti.

Nakon dva mjeseca kreiranja i uvježbavanja predstave, u ponedjeljak, 19. prosinca, u 18 sati, u auli Učiteljskog fakulteta, održana je generalna proba pred studenticama treće godine odgojiteljskog smjera. Sljedećega dana, u utorak, 20. prosinca, u 18 sati, predstava je prikazana svim zainteresiranim studentima Učiteljskog fakulteta, kao i profesorima, zaposlenicima i našim prijateljima. Srijeda, 21. prosinca, bila je namijenjena izvođenju predstave za onu najmlađu publiku. Za polaznike Dječjeg vrtića "Potočnica" predstava je igrana u dva prijepodneva termina, u 9:30h te 10:45h, a mališani su na predstavu došli u pratnji svojih odgojiteljica i stručnog tima vrtića. U poslijepodnevnom terminu istoga dana, u 16 sati,

predstavu su gledali polaznici od 1. do 4. razreda područne ustanove Osnovne škole "Davorina Trstenjaka" u pratnji svojih roditelja, braće i sestara te učitelja i učiteljica, kao i stručnog tima škole. U ovih pet termina prikazivanja predstave, istu je pogledalo skoro 400 gledatelja od vrtićke do starije odrasle dobi. Cijena ulaznice bila je simboličnog karaktera i nije bila određena, a sav prihod od prodaje ulaznica bio je namijenjen Klinici za dječje bolesti u Zagrebu. Prikazivanjem predstave prikupljeno je 9000 kuna, odnosno 1194,52 eura koji su donirani u svrhu kupnje uređaja za hemodijalizu.

Cilj projekta

Cijeli projekt započet je s jednim jednostavnim ciljem koji je iz dana u dan rastao i širio se kako među studentima, tako i van prostorija Fakulteta. Početna ideja bila je osmisliti humanitarni projekt unutar kolegija *Odgoj za dobrotu* koji će promovirati rad za zajednicu i pojedince u potrebi. Iako je mogućnosti za prikupljanje potrebnih bodova unutar ovog kolegija bilo mnogo i mnogo je načina koji su puno jednostavniji od odabranog, vuklo nas je nešto novo, drugačije i posebno. Nakon što smo u dogovoru s nositeljicama kolegija dobile *zeleno svjetlo* kako od njih, tako i od stručnog tima i samog dekana Fakulteta, htjele smo angažirati i pokrenuti i druge studente Odgojiteljskog smjera da sudjeluju u osmišljavanju i provođenju sličnih izvannastavnih aktivnosti kako bi radili na sebi kao budućim odgojiteljima, ali i prenosili tu ljubav i znanje djeci već od studentskih dana - kako bi svim uzrastima pokazali dobru volju koju imaju te na taj način širili toplinu, ljubav i smijeh tijekom ovog božićnog perioda, a nadamo se i nakon njega.

Cijela je ideja još više dobila na važnosti zbog situacije u kojoj smo se nalazili, a to je da smo u zgradi našeg Fakulteta na adresi Savska cesta 77, u to vrijeme provodili naše posljednje studentske dane prije nego je cijela zgrada krenula u obnovu nakon zagrebačkog potresa. Većina studenata koji su sudjelovali u našem projektu vjerojatno se tijekom svog studija više neće vratiti u zgradu Fakulteta, barem ne u ruhu kakvom ju pamtimo, a nije bilo boljeg načina za oproštaj od našeg mjesta studiranja nego da mu poklonimo 30 minuta smijeha, zabave i dječje cike.

Nakon što smo zacrtano uistinu i proveli, naši su ciljevi i želje počeli rasti. Iako nećemo tako skoro ponovno sjesti u naše studentske klupe, želja nam je nastaviti ovu humanitarnu priču kroz eventualno osnivanje dramske skupine Učiteljskog fakulteta. Interes za ovakve projekte je

nakon prikazivanja i širenja naše priče porastao kako među studentima, tako i među profesorima i vrtićima. Cilj je ovu dobru volju i veliku želju širiti i dalje sličnim projektima te tako povezati što više dječjih vrtića i osnovnih škola kako na području grada Zagreba, tako i šire.

Tema i dramatizacija

Prilikom odabira teme predstave, bile smo složne oko božićnog duha koji će privući i djecu i odrasle. Analizom trenutno popularnih dječjih božićnih priča, odlučile smo se za priču njemačkog pisca E. T. A. Hoffmanna, *Orašar i kralj miševa*. Iako je bajka napisana davne 1816. godine, danas je prevedena na brojne jezike i od nje su načinjene različite inačice. I same smo odlučile preuzeti samo kostur ove priče, ali samostalno razraditi dramatizaciju prema karakteristikama osoba koje smo mogle zamisliti da će se rado odazvati našem pozivu za sudjelovanje u ovom humanitarnom projektu. Htjele smo predstavi dati nekoliko *nota*: humorističnu, kako bi se zabavili i djeca i odrasli, romantičnu jer je božićno vrijeme doba nježnosti i topline te poučnu kako bismo ohrabrile djecu da sanjaju, maštaju i vjeruju u sebe i svoje snove.

Predstava započinje radnju na badnju večer, a u istu nas uvodi pripovjedač kratkim opisom scene. Radnja je prvotno imala mjesto u kući djevojčice Klare u kojoj se osim nje pojavljuju njena majka, prikazana kao domaćica, njen mlađi brat Fran koji je pravi mali "gnjavator" te gost koji dolazi na večeru i donosi božićne darove djeci, ujak Franjo. Brat i sestra uzbuđeno otvaraju božićne darove. Fran je u kutiji pronašao igračku robota, dok je Klara, inače mirna, povučena i skromna djevojčica, na dar dobila Orašara, drvenog lutka za drobljenje oraha, izgledom sličnog vojniku. Između brata i sestre ubrzo dolazi do svađe oko lutka koji pada na pod potrgane ruke. U sobu dolazi mama koja ih šalje u krevet, a Klara svog lutka nježno sprema nazad u kutiju ispod božićnog drvca. Kada su svi zaspali, djevojčica se vraća na scenu kako bi svom lutku omotala ruku maramom te s njim u zagrljaju zaspri pored kamina u dnevnom boravku. Uskoro sat otkuca ponoć i u kući nastaje čarolija. Na scenu dolaze četiri miša tražeći Orašara po naredbi njihova Kralja, no nalaze samo djevojčicu kako spava te ju odluče oteti misleći da ona zna gdje se nalazi kraljević. Miševi su vrcvasti, druželjubivi i potpuna suprotnost od očekivanih borbenih kraljevih podanika. Kada su nakon kraćeg čavrljanja odlučili oteti Klaru, na sceni se pojavljuje Orašar koji oživljen čarolijom više nije lutak već pravi kraljević. Kreće borba između miševa i Orašara popraćena humorističnim scenama koje nisu nalik pravoj borbi već više prikaz nespretnosti miševa. Na kraju borbe, na scenu dolazi Kralj miševa, veći i

borbeniji od svih njegovih podanika. U borbi Orašar zamalo izgubi, ali Klara u posljednji tren hrabro porazi Kralja miševa kojeg njegovi podanici odnose sa scene. Orašar i Klara se zaljube na prvi pogled, a mladi kraljević se odluči zahvaliti djevojčici što mu je spasila život te ju na jednu noć povesti u svoje Šećerno kraljevstvo. Iako nesigurna i uplašena, Klara pristane na nagovor šarmantnog kraljevića i uz pomoć čarolije otputuje u njegov dom. U Šećernom kraljevstvu upoznaje Šećernu vilu koja za nju izvodi poseban ples prosipajući putem šećerni prah koji omogućuje da u ovoj zemlji Božić traje zauvijek. Vili se na sceni pridružuje još vila koje svojim plesom oduševljuje djevojčicu. Čarolija ovog posebnog Kraljevstva Klari podari novu, svečanu haljinu i cipelice te Orašar i Klara zaplešu valcer. Sat otkuca jutro i Klara se brzo mora vratiti kući kako se njezina majka ne bi zabrinula kada vidi da je nema na božićno jutro. Vile svojom čarolijom vrate djevojčici njenu prvotnu odjeću i odvedu je kući. Mama budi Klaru koja u rukama čvrsto drži svog lutka Orašara dobivenog na dar. Zbunjena i još uvijek pospana, Klara traži vile, miševe, kraljevića, i tada shvati kako je sve bio samo san. Na kraju priče, Klara poručuje gledateljima kako bez obzira na godine, nikada nije prekasno da sanjaju i vjeruju u svoje snove jer neke uistinu mogu i ostvariti.¹

Prije samog pisanja dramatizacije, izradile smo kratku pripremu koja je uključivala važne podatke kao što su vrijeme i mjesto radnje, popis likova i njihova karakterizacija te popis i izmjena scena. Nakon razrade dramatizacije po uvodu, glavnom dijelu i završetku, odabrale smo određenu glazbu i rasvjetu te didaskalijama popratile radnje likova na sceni.

Podjela uloga

Prilikom odabira glumaca nismo se mnogo dvoumili. Bile smo sigurne da želimo ostati u krugu naše treće godine Odgojiteljskog smjera, a najveći problem bio je pronaći muškog studenta koji bi prihvatio ulogu Orašara koja je ujedno i jedna od najvažnijih uloga u predstavi.

Uloge u predstavi bile su sljedeće:

- Djevojčica Klara (Paulina Robina): mirna, povučena, skromna, umiljata djevojčica, tinejdžerica, pomalo uplašena, znatiželjna, zadivljena, željna pustolovine.
- Orašar (David Balint): hrabar, odvažan, junak, predstavlja se kao običan dječak, a zapravo je kraljević, dobar, popularan, pomalo svjestan svega što ga okružuje.

¹ Cijela dramatizacija nalazi se u Prilozima na kraju rada.

- Klarina i Franova majka (Jelena Rukavina): domaćica, jednostavna, želi da sve bude u svom redu, nervozna na Franov neposluh, brižna, topla.
- Klarin brat Fran (Karla Radonić): zaigran, vrckast, domišljat, neposlušan mlađi brat, želi da sve bude po njegovom, nestrpljiv, "sto na sat", dosadan.
- Ujak Franjo (Ana Prosenečki): dolazi u posjet ruku punih darova, naklonjen Klari, star, kreće se uz pomoć štapa, sanjar.
- Dobri-miš (Danijela Petković): zaigran, vrckast, dobar, pomalo glup, želi se družiti s Klarom, ne razumije upute ostalih miševa, svojeglav, smiješan, zabavan.
- Ljuti-miš (Ljubica Vukelja): ozbiljan, ljut, glasan, dovodi u red druge miševe, vjieran kralju, želi odraditi posao kako mu je rečeno, vođa.
- Grdi-miš (Stela Ranogajec): grd, povučen, spreman za posao, ozbiljan, prati Ljuti-miša, želi biti vođa.
- Miško-miš (Mihaela Dubić): smiješan i zabavan zbog svog kajkavskog narječja, brzo plane, nije vođa, ali zna svoj posao.
- Kralj miševa (Nikolina Tomašević): velik, moćan, taman, borben, glasan, prikaz pravog vođe i kralja, ljut, nezadovoljan svojim podanicima miševima, preuzima stvar u svoje ruke, zao.
- Vile (Sara Rudolf, Lucia Žuljević, Karla Radonić, Jelena Rukavina): nježne, tople, u svom svijetu, poslušne i odane Orašaru, čarobne.
- Šećerna vila (Ljubica Vukelja): glavna vila, vođa i uzor ostalim vilama, Orašarova prijateljica, nježna, topla, vitka, čarobna.
- Pripovjedač (Danijela Petković)

Uloge su bile podijeljene na temelju poveznice između karakteristike likova i studenata. Primjerice, ulogu brata Frana imala je studentica koja je inače vrckava, zaigrana i uvijek u pokretu. Kralja miševa utjelovila je studentica visoke građe i dubokog glasa, dok su miševe glumile potpuno karakterno različite osobe kako bi se prenio dojam njihova nesklada i humora. Od pet vila, samo se jedna u slobodno vrijeme bavi baletom, dok su ostale pokazale želju da nauče korake. Svi su sudionici rado pristali na sudjelovanje u ovom humanitarnom projektu. Nakon podjele uloga i dramatizacije priče, svatko je sam uvježbavao svoj tekst, a minimalne promjene i prilagođavanje od strane glumaca bilo je potpuno prihvaćeno, kao i sve sugestije, prijedlozi ili primjedbe na probama. Sa sigurnošću mogu zaključiti da smo svi zajedno sudjelovali u stvaranju ove predstave dolazeći na dogovorene probe koje su se najčešće održavale u slobodno vrijeme u rasporedu predavanja. Bilo je izazovno uskladiti slobodno

vrijeme glumaca sa slobodnom prostorijom za probu pa su se iste često održavale na hodnicima ili u više prostorija istovremeno, a pred samu izvedbu i vikendom.

Scenografija i kostimografija

Osim probama, u slobodno vrijeme između fakultetskih predavanja bavili smo se izradom scenografije, rekvizita i ukrasa za aulu (Slika 1). Sve navedeno osmislili smo i izradili samostalno, a povremeno su se dobrovoljno priključili i drugi studenti. Sve potrebne materijale donosili smo i kupovali sami.

Slika 1: Izrada ukrasa za aulu

U predstavi su bile zamišljene tri scene, od kojih su prva i treća bile jednake što je uvelike olakšalo izmjenu. Početak i kraj priče smješteni su u dnevnom boravku Klarine kuće koji je izgledom bio realističan, jednostavan i topli dom prepun ukrasa u božićno vrijeme (Slika 2). Središte sobe krasila je šareno ukrašena i osvijetljena božićna jelka ispod koje su se nalazili darovi. Jelka je bila živa srebrna smreka u tegli unajmljena od obitelji Crnković koja se bavi najmom drvca za razne događaje i božićne *evente*. Ukрасili smo ju prikupljenim božićnim ukrasima i lampicama. Obitelj studentice Ane Prosenički koja je sudjelovala u našem projektu

ponudila se da u svojoj radionici izradi kamin od stiropora i boje sa svijetlećom vatrom. Pored kamina smjestili smo fotelju i dodali ukrase kao što su deka, jastuk, fotografije na zidu, svijećnjak, cvijet, božićne čarape i druge detalje koji su davali pravu toplinu doma. Simetrično s kaminom s druge strane drvca smjestili smo veliki, samostojeći, starinski sat koji smo sami izradili od kartona i boja.

Slika 2: Prva scena

Kako bismo najlakše omogućili prelazak u drugu scenu, koristili smo visoke prenosive paravane prekrivene zavjesom od božićnih lampica kojima smo zatvorili prostor prethodne scene dnevnog boravka i tako prikazali scenu smještenu u Šećernom kraljevstvu (Slika 3). Izmjenu smo popratili zvučnim efektom čarolije, dolaskom vila i dimnim efektom. Izmjenu je pratio i dijalog glumaca o odlasku u Šećerno kraljevstvo pa je bila i vizualno očekivana. Na isti smo način, odnošenjem paravana od strane vila tijekom čarolije, prikazali povratak na prvu scenu.

Slika 3: Druga scena

Od rekvizita smo izradili vojničku kapu za Orašara, štitove, mačeve i dalekozore kao opremu za miševe te krunu za Kralja miševa. Detalje koji su krasili zidove, strop i ulaz u aulu izradili smo od prikupljenog kartona, boja i sprejeva kojima smo oslikali božićne medenjake, lizalice i soba (Slika 4). Sa stropa smo spustili grude snijega od vate i konca, dok smo na ulazu izložili kutiju za novčani prihod u obliku poštanskog sandučića koji je glasio na Kliniku za dječje bolesti u Zagrebu kao primatelja našeg novčanog prihoda. Isti smo koristili za prikupljanje donacija tijekom prodaje ulaznica studentima i profesorima (Slika 5).

Slika 4: Izgled aule

Slika 5: Punkt za kupnju ulaznica i donaciju

U izradi kostima sudjelovale su većinom studentice i njihove mame. Djevojčica Klara imala je dva kostima, jedan je bio stereotipni prikaz djevojčice: haljinica ukrašena velikom svilenom mašnom u kosi i kućnim papučama (Slika 6), dok je drugi kostim bio duga haljina za bal koju su po našim zamislima dobrovoljno sašile odgojiteljice Dječjeg vrtića "Ciciban" iz

Velike Gorice (Slika 7 **Pogreška! Izvor reference nije pronađen.**). Kostim Orašara sastojao se od običnih crnih hlača i majice, dok je mama naše studentice Sare Rudolf, Elena Rudolf, po našoj zamisli pretvorila ženski crveni sako u pravo odijelo kraljevića (Slika 8). Klarin brat Fran na sebi je nosio prigodnu božićnu pidžamu (Slika 6 **Pogreška! Izvor reference nije pronađen.**), mama sivu haljinu prekrivenu bijelom pregačom (Slika 6), a ujak uobičajeni kostim starijeg gospodina sa štapom i šeširom (Slika 9). Kostime za četiri miša, jednodijelne kombinezone od sivog pliša s dugim repovima i ušima na obruču za kosu, također je, kao i Orašarevo odijelo, sašila mama Elena Rudolf (Slika 10). Kralj miševa bio je obučen u crne hlače i majicu i zagrnut dugim crnim plaštem (Slika 11). U slučaju pet vila u pomoć nam je uskočila mama studentice Ljubice Vukelje, Gordana Vukelja, koja nam je sašila pet suknjica od tila bijele i roze boje, dok su na njih vile nosile bijele majice i baletne papučice (Slika 12).

Slika 6: Kostimi Klare, mame i Frana u prvoj sceni

Slika 7: Kostim Klare u drugoj sceni u Šećernom kraljevstvu

Slika 8: Kostim Orašara

Slika 9: Kostim ujaka

Slika 10: Mama Elena Rudolf zaslužna za kostime miševa i volontera

Slika 11: Kostim Kralja miševa

Slika 12: Kostimi vila

Novčani prihod za kupnju materijala za izradu kostima darovao nam je Učiteljski fakultet, dok su ostali potrebni dijelovi kostimografije prikupljeni u krugu studenata. Osim

kostima, miševi, ujak i vile imali su i prikladno oslikano lice u skladu s njihovim ulogama: brkovi i šljokice.

Glazba i rasvjeta

Za glazbu i rasvjetu bilo je zaduženo šest studentica koje su uz glumce pristale biti dio našeg humanitarnog projekta:

- Katarina Bulović i Mande Glamuzina: glazba uživo na klaviru
- Antonela Perši: pozadinska glazba
- Lucija Rubinić i Matea Vrdoljak: rasvjeta
- Aleksandra Vitanović: doček gledatelja, prikupljanje donacija

Kako bi predstava osim vizualnog dobila i veliki slušni doživljaj, *timu* smo odlučile pridružiti i dvije studentice vrlo vješte u sviranju klavira: Katarina Bulović i Mande Glamuzina (Slika 13).

Slika 13: Studentice za klavirom

Djevojke su svirale dvije poznate skladbe Petra Iljiča Čajkovskog iz baleta *Orašar: Ples šećerne vile* i *Valcer cvijeća*. Ovaj je potez bio potpuno iznenađenje s obzirom da je do samog

trenutka sviranja glazbe, klavir na sceni bio prekriven, a gledateljima je pažnja bila usmjerena na dolazak Šećerne vile koja se na pozornicu spuštala kroz publiku prosipajući putem po njima čarobni, vilinski prah. Po dolasku na pozornicu, pridružile su joj se i četiri ostale vile te su po osmišljenim koracima studentice Sare Rudolf, nekadašnje balerine, otplesale svoj ples (Slika 3). Na odsviranu skladbu *Valcer cvijeća* svoje su plesno umijeće pokazali Klara i Orašar, a korake su usvojili zahvaljujući studentici i plesačici Lari Herceg (Slika 14). Osim glazbe uživo koja se koristila samo na sceni u Šećernom kraljevstvu kako bi pojačala dojam čarolije i posebnosti, tijekom predstave koristili smo pozadinsku glazbu koja je upotpunila napete događaje kao što je borba miševa tijekom koje smo koristili glazbu iz poznatog filma *Pirati s Kariba* ili nježne i tople scene iz Klarinog doma prilikom kojih je u pozadini svirala glazba iz najpoznatijeg božićnog filma *Sam u kući*. Za puštanje pozadinske glazbe bila je zadužena studentica Antonela Perši.

Slika 14: *Valcer cvijeća* u izvedbi Klare i Orašara

S rasvjetom smo zbog stare i nekorištene tehnike u auli imali dosta problema. Dijelovi u predstavi tražili su promjenu rasvjete, prelazak iz svjetla u tamu i druge efekte koji bi dočarali trenutni događaj na sceni pa smo se koristili posuđenim prenosivim reflektorima za čije su funkcioniranje bile zadužene dvije studentice, Lucija Rubinić i Matea Vrdoljak.

Osim za glazbu i rasvjetu, studentice koje su na sebe preuzele ulogu volontera bile su zadužene za kontrolu ulaznica na ulazu, prikupljanje donacija od gledatelja, smještanje i popunjavanje praznih mjesta u auli te održavanje tišine posebice tijekom izvedbi za mališane iz vrtića. Kako bi već na ulazu dočarale božićni duh, volonterke su bile obučene u kostime božićnih kolačića medenjaka za koje je, kao i za odijelo Orašara i kostime miševa, zaslužna mama Elena Rudolf (Slika 10).

Vizualni identiteti

Vizualni identiteti kojima smo se koristili u ovom projektu bili su plakati, ulaznice i objave na društvenim mrežama (Instagram, Facebook). Osmislili smo ih zajedno, a izradila ih je studentica koja je utjelovila glavni lik djevojčice Klare, Paulina Robina. Plakat je bio izložen na ulaznim vratima Učiteljskog fakulteta te na ulazu u Dječji vrtić "Potočnica" i područnu ustanovu Osnovne škole "Davorina Trstenjaka". Boja plakata je božićna, crvena i oku upečatljiva, a u središtu je prikaz djevojčice s lutkom *Orašara* u rukama. Dane informacije su osnovne: naslov priče temeljen prema bajci E. T. A. Hoffmanna *Orašar*, mjesto i vrijeme prikazivanja, humanitarni cilj u obliku slobodne donacije i pokretački moto "Da dječje srce naraste još veće, uz vašu donaciju i malo sreće" (Slika 15 **Pogreška! Izvor reference nije pronađen.**).

Isti je tisak korišten i za ulaznice (Slika 16) koje je bilo moguće nabaviti u tjednu prije predstave, od 14. do 16. prosinca, kod ulaza na Fakultet ili po ulasku na predstavu prilikom donacije. U slučaju vrtića i škole, u prethodnoj je komunikaciji dogovoren okvirni broj zainteresirane djece, donacije su se prikupljale od strane roditelja u vrtićkim grupama ili razredima, a po dolasku je svako dijete za uspomenu dobilo svoju ulaznicu.

Za objavu na društvenim mrežama kao pomoć u promociji koristili smo *Instagram* i *Facebook* profil *Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta* koji nas je svrstao u svoj program *Adventa Sveučilišta u Zagrebu*.

Slika 15: Izgled plakata

Slika 16: Izgled ulaznica

Izvedba predstave *Božićni san male Klare*

Kao što je spomenuto u početku rada, predstava *Božićni san male Klare* izvedena je sveukupno pet puta u prostorijama Učiteljskog fakulteta. Odaziv i interes, kako djece, tako i odraslih, bili su izvan svakog očekivanja.

Netom po završetku prikazivanja predstave, dobili smo nekoliko upita za suradnju u narednim božićnim periodima iz drugih dječjih vrtića grada Zagreba. Međutim, iako je Božić već bio prošao, u siječnju smo dobili poziv koji jednostavno nismo mogli odbiti. Nakon što je pogledala našu predstavu, ravnateljica Dječjeg vrtića "Ciciban" iz Velike Gorice, Tatjana Karlović Oslaković, ujedno i mentorica nekoliko studentica na studentskoj praksi, pozvala nas je da svojim nastupom budemo dio humanitarne akcije za dječaka Doriana koji boluje od mišićne atrofije. U suradnji s humanitarnom udrugom "Buvljakuše", 14. siječnja 2023. godine u prostoru *Pučkog otvorenog učilišta* u Velikoj Gorici, odigrali smo našu predstavu pred stotinjak što malih, što velikih gledatelja i zajedno prikupili 3000 kuna, odnosno 400 eura (Slika 17). "Kada su u sklopu jednog kolegija napravili svoju predstavu humanitarnog karaktera, za Klaićevu bolnicu, bila sam pozvana pogledati predstavu. Oduševila me i u razgovoru s dekanom dogovorili smo se da ćemo predstavu dovesti u Veliku Goricu. Studenti su bili oduševljeni idejom i bez trunke razmišljanja su to prihvatili", riječi su ravnateljice vrtića i jedne od organizatorica humanitarne akcije za malenog Doriana Pucekovića iz Kuća koja za cilj ima prikupiti 280 tisuća kuna, odnosno 37,162 eura za ugradnju lifta u Dorianovoj obiteljskoj kući (Stanojević, 2023). Jedno od najvećih priznanja da ovaj projekt čini dobro i da treba zaživjeti među studentima i šire bila je pokazana zahvalnost i sreća roditelja ovoga dječaka, ali i njega samoga koji tijekom cijele predstave i druženja nije skidao osmijeh s lica. Time je ovaj projekt još više dobio na značenju, a mi potvrdu i vjetar u leđa da su ovakve humanitarne priče i više nego potrebne, željene i korisne, kako djeci, tako i odraslima (Slika 18).

Slika 17: Izvođenje predstave u Pučkom otvorenom učilištu u Velikoj Gorici²

Slika 18: U društvu dječaka Doriana Pucekovića i njegove obitelji³

² Fotografija preuzeta s portala Cityportal.hr

³ Fotografija preuzeta s portala Cityportal.hr

Djeca kao publika

Predstava *Božićni san male Klare* bila je namijenjena prvenstveno djeci i to starijoj od tri godine, a onda i odraslima. Razlog zašto smo u dogovoru s Dječjim vrtićem "Potočnica" odlučili da se na predstavu dovedu samo djeca starija od tri godine je vremensko trajanje od 30 minuta što bi mlađoj djeci predstavljalo problem, ali i koncept cijele predstave koja prikazuje san djevojčice Klare umetnut u priču što bi vjerojatno djeci mlađe vrtićke dobi bilo neshvatljivo. Tijekom izvođenja predstave za vrtićke grupe, s djecom kao publikom nismo imali nikakvih problema. Dob djece bila je između tri i šest godina, a zbog velikog smo ih broja podijelili u dva termina kako bi svi mogli sjediti bliže pozornici te na taj način bolje doživjeti predstavu.

Tijekom predstave, nismo imali planiranu veliku interakciju s publikom, međutim, ona se u nekoliko navrata ipak dogodila. Primjerice, tijekom pozdrava ujaka Franje koji je mahnuo publici uz poklik "Sretan Božić svima", djeca su uzvratila mahanjem i vikanjem "Sretan Božić". Nadalje, tijekom dolaska miševa na scenu, glumci su prolazili publikom dalekozorima tražeći Orašara ili Klaru (Slika 19). Ta je scena kod djece izazvala najviše smijeha i nemira, a kada su shvatili što miševi traže, upućivali su ih na pozornicu gdje je Klara spavala.

Slika 19: Miševi u publici

U borbi Orašara i miševa, djeca su glasno navijala i pljeskala svaki za svog favorita. Primijetila sam kako im je dio s miševima koji je ujedno najhumorističnije prikazan bio najzabavniji i kako su tu i verbalno komentirala, ali i mimikom lica pokazivali da uživaju u predstavi (Slika 20).

Slika 20: Dječje zadovoljstvo

S druge strane, mislim da im je plesni dio s vilama i glazbom uživo bio najnezanimljiviji jer uvježbani plesni pokreti kod djece vrtićke dobi ipak teško zadrže koncentraciju duže od jedne minute. Na kraju predstave svi su se rado fotografirali s glumcima i igrali rekvizitima na sceni, a najviše su interesa pokazali za Orašara i miševe. Povratna informacija odgojiteljica i stručnog tima dječjeg vrtića bila je izuzetno pozitivna uz poziv na daljnju suradnju na obostrano oduševljenje (Slika 21, Slika 22).

Slika 21: Fotografiranje s djecom iz dječjeg vrtića⁴

⁴ Za korištenje fotografija djece u svrhu promicanja predstave potpisana je suglasnost roditelja polaznika Dječjeg vrtića "Potočnica"

Slika 22: Fotografiranje s jednom vrtićkom grupom⁵

U drugom terminu predstavu su gledala djeca osnovnoškolskog uzrasta. Razlike između shvaćanja i doživljaja predstave vrtićke i osnovnoškolske dobi bile su vidljive u sitnim dječjim reakcijama. Starija su djeca shvatila u cjelini da se radi o snu te su aktivno pratila dijalog ili monolog glumaca. Primjerice, dok su djeca vrtićke dobi po dolasku miševa samo pratila njihovo šuljanje po publici uz smijeh i želju da baš njih pogledaju kroz dalekozor, djeca osnovnoškolskog uzrasta zasigurno su shvatila kako miševi traže Orašara i Klaru. Prilikom dolaska Šećerne vile, Klara i Orašar prstom i rečenicom "Eno je, dolazi!" upućuju publiku na to da vila dolazi njima s leđa i da se trebaju okrenuti. Vrtićka djeca nisu to shvatila doslovno i vilu su uočili tek po dolasku u njihov vidokrug, dok su se školarci slušajući riječi glumaca odmah automatski okrenuli prema stražnjem dijelu aule. Plesne dijelove nagradili su pljeskom, kao i sam kraj predstave i predstavljanje glumaca, dok su mlađa djeca samo htjela još vizualnog *showa*. Za djecu vrtićke dobi predstava se održava isključivo ispred njih na pozornici, pažnju im zadržava ponajviše vizualni efekt koji mora biti zanimljiv i pokretan dok ostale efekte poput glazbe, dima ili plesa slabije doživljavaju.

Nakon odgledane predstave, ostali smo u kontaktu sa stručnim timom kako vrtića, tako i škole, i dobili iznimno pozitivnu povratnu informaciju djece, odgojiteljica i učiteljica. U vrtiću se narednih dana nastavilo raditi na bajci *Orašar*; dok su nas osnovnoškolci znali prepoznati u prostorijama Fakulteta koje smo dijelili. Zaključno, predstava je na djecu različitog dobnog uzrasta vjerojatno djelovala različito, ali je na svakog ponaosob ostavila neki utisak, u globalu mogu reći, pozitivan.

Riječ sudionika

Kako bih cijeli projekt i njegovo značenje sagledala iz šire perspektive, ne samo osobne, za stav i mišljenje pitala sam studente koji su na bilo koji način bili uključeni u pripremu i realizaciju projekta⁶. Tako je grupa od 17 sudionika ispunila upitnik koji se sastojao od tri pitanja otvorenog tipa koja su od njih tražila opisne odgovore:

1. U prošlom semestru sudjelovao/la si u humanitarnom projektu *Božićni san male Klare*. Kakav je tvoj dojam o cijelom projektu? Što ti je donijelo sudjelovanje u predstavi?

⁵ Za korištenje fotografija djece u svrhu promicanja predstave potpisana je suglasnost roditelja polaznika Dječjeg vrtića "Potočnica"

⁶ Upitnik se nalazi u Prilozima na kraju rada.

2. Predstava je prvenstveno bila namijenjena djeci. Što su po tebi djeca kao publika dobila gledajući ovu predstavu?
3. Smatraš li da kazalište i predstave za djecu imaju pozitivan ili negativan utjecaj na djecu i jesu li po tvom mišljenju kazališne predstave dovoljno uključene u program ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece? Objasni.

Na prvo pitanje odgovori su zvučali vrlo slično: projekt je kod sudionika izazvao sreću i veselje, donio nova poznanstva i prijatelje, proširio vidike, ali i omogućio neke male, pojedinačne pobjede kao što je strah od nastupa: *"Kroz predstavu sam stekla nova prijateljstva, uvidjela kvalitetan timski rad, ali i suprotstavila se strahu i tremi od nastupa pred velikim brojem ljudi"* (Jelena Rukavina); *"Sudjelovanje u ovakvom projektu otvorilo mi je oči na neki način i sada znam da se time želim baviti i dalje. Ne želim da na ovome stane i namjeravam u budućnosti sudjelovati u novim projektima koji će iznova stavljati osmjehe na dječja lica"* (Ana Prosenečki); *"Sudjelovanje u predstavi, osim novih (doživotnih) prijateljstava, donio mi je i radost i širenje smisla Božića, te da nije sve u materijalnim darovima već je puno toga više u davanju djelića sebe za sreću drugih"* (Mihaela Dubić).

Da su djeca u publici doživjela pravu božićnu bajku, a uz nju razvijala empatiju, praćenje razvoja događaja, ali i razvijala kazališne manire, potvrdili su i odgovori studenata na drugo pitanje iz upitnika. Također, velik je broj odgovora sadržavao i radost i dječje veselje tijekom druženja nakon predstave, kao i jasno izrečena poruka da ostanu hrabri i da uvijek maštaju i sanjaju. Sveukupni doživljaj sažela je studentica Nikolina Tomašević: *"Što više pogledanih predstava ili ispričanih priča, djeci donosi priliku za razvoj empatije. Na taj način se uživljavaju u živote drugih. Smatram da je predstava imala zabavne, tužne i napete trenutke iz kojih su mogli naučiti važnost dijeljenja s drugim, ljepotu darivanja, da dobro uvijek pobjeđuje i kako je važno sanjati, to jest imati cilj u životu i slijediti ga"*.

U posljednjem su pitanju studenti izrazili slaganje u vezi s premalom uključenošću kazališta u život djece u ranoj i predškolskoj dobi. Složni su i oko toga da nije sve što se danas prikazuje i predstavlja kao kazališni komad za djecu zapravo prikladno i kvalitetno, ali i da bi se ova umjetnost trebala više njegovati i među odgojiteljima i to od studentskih dana: *"Kao što na fakultetu postoji zbor, trebala bi postojati i dramska skupina u koju bi se studenti mogli pridružiti. Na taj način, oni bi već na studiju stvarali i osmišljavali predstave te bi se tako pripremali za stvaranje i izvođenje predstava u budućem radu s djecom rane i predškolske dobi"* (Mande Glamuzina).

Zaključak

Kazalište je posebna vrsta umjetnosti koja kod svoje publike budi sva osjetila, mami njihove vidljive reakcije i ostavlja snažan i potpuno drugačiji utisak na svakoga od njih. Zašto ovo područje nije češći predmet istraživanja, nije poznato. Literatura je većinom vezana uz određene skupove, stara i do deset godina. No, kazališta za djecu u Hrvatskoj, danas su ipak razvijenija nego što je to bilo u samom početku, kada ih se moglo posjetiti samo u većim hrvatskim gradovima. Danas se predstave za djecu ne prikazuju nužno samo u kazališnim ustanovama, već se razvija i ideja putujućeg kazališta za djecu. Primjer je hvalevrijedan projekt *Ruksak (pun) kulture – Umjetnost i kultura u vrtiću i školi*, koji omogućava djeci i mladima s područja ograničene dostupnosti kulturnih i umjetničkih sadržaja, da dobiju pristup ovoj vrsti umjetnosti (*Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske*, bez datuma).

Odlazak u kazalište svojevrsna je umjetnost i kultura koja uključuje čitav niz manira koji uz njega dolaze: stil oblačenja, ponašanje, način sjedenja, ne pričanje, ne jedenje, pljeskanje. Ovo su samo neki zahtjevi koje nameće kazalište, a zauzvrat gledatelj dobiva nešto sasvim drugačije: emociju, dojam, pouku, putovanje. Upravo je taj doživljaj, ali i učenje te kulture, razlog zašto bi djecu trebalo voditi na predstave od najranije dobi, od kad se i sami počinju pretvarati u igri da su netko ili nešto drugačije jer tada je po stručnjacima očekivano i da će takve "igre" razumjeti i od glumaca na pozornici. A u tome im trebaju pomoći odrasle osobe koje su adekvatne za procjenu njihovih sposobnosti i na temelju njihovih mogućnosti mogu ispravno odabrati što bi djeca mogla i trebala gledati u kazalištu. To su roditelji u slobodno vrijeme i odgojitelji unutar ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja tijekom njihovog boravka u skupini. Nažalost, nije sve što se prikazuje na kazališnim daskama uistinu i prikladno za određenu dječju dob, a i brojni se zabavni sadržaji danas nazivaju predstavama, tako da je pred odraslima težak zadatak i velika odgovornost. Važno je da djeca kazalište ne dožive isključivo kao izvor zabave, već da se tijekom predstave poistovjete s likovima, razvijaju empatiju, kulturu ponašanja i shvate pouku.

Kako kaže Shifra Schonmann, nema garancije da će dijete koje od malih nogu gleda kazališne predstave kada odraste biti ljubitelj kazališta niti je za očekivati da će možda jedan boravak djeteta u kazališnoj ustanovi u godini dana promijeniti djetetov pogled na svijet (2006; str. 60), ali je svakako važno da najprije mi odrasli osvijestimo što nam sve daje kazalište, kako bismo uopće mogli prenositi taj interes i ljubav prema kazalištu onoj najmlađoj i najiskrenijoj publici - djeci.

Literatura

1. Gašparac, B. (2007). Knjižnica je čarobno mjesto. U Javor, R. (ur.), *Odgoj kazalištem* (str. 80-87). Zagreb: GIPA.
2. Gruić I. (2007). Što pričaju priče zagrebačkih dječjih kazališta? U Javor, R. (ur.), *Odgoj kazalištem* (str. 58-65). Zagreb: GIPA.
3. Gruić, I. (2012). O mudrosti ili Kako hrvatsko kazalište poučava djecu i mlade? U Jurkowski H., Radonjić, M. (ur.), *Theatre for Children – Artistic Phenomenon* (str. 51-74). Subotica: International Festival of Children's Theatres, International Research College of Theatre Arts.
4. Gruić, I. (2016). Suvremeni izazovi u kazalištu za djecu i mlade: svjetski kontekst i situacija u Hrvatskoj. U Jerković, B., Škojo, T. (ur.), *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (str. 203-219). Osijek: Grafika d.o.o.
5. Gruić, I. (2018). Što može kazalište? *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*, Vol. XXI, No. 75/76, str. 60-67. [kazaliste_75-76_07_gruic.pdf](#)
6. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). *Lutkarstvo*. Preuzeto: 15. lipnja 2023. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37630>
7. Konvencija o pravima djeteta (1991). Preuzeto: 3. svibnja 2023. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
8. Lončar, V. (2009). Publika u kazalištu za djecu. *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*, Vol. XII, No. 39/40., str. 70-77. [publika_u_kazalistu_za_djecu.pdf](#)
9. Lupi, Alvir, M. (2017). Za koga pišemo? Za koga stvaramo? *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*, Vol. XX No. 69/70, str. 42-45. [kazaliste_69-70_07_lupi-alvir.pdf](#)
10. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske (2023). *O programu*. Preuzeto: 15. lipnja 2023. <https://min-kulture.gov.hr/ruksak-pun-kulture-16272/o-programu/9250>
11. Mrduljaš, I. (2007). Odgojna sastavnica glumišta za djecu. U Javor, R. (ur.), *Odgoj kazalištem* (str. 7-10). Zagreb: GIPA.
12. Schneider, W. (2002). *Kazalište za djecu*. Zagreb: Kazalište Mala scena.
13. Schonmann, S. (2006). *Theatre as a Medium for Children and Young People: Images and Observations*. Springer.
14. Stanojević, V. (14. siječnja 2023.). FOTO "Božićni san male Klare" zabavio najmlađe Goričane i pomogao akciji za Doriana Pucekovića. *Cityportal.hr*. Preuzeto: 13. svibnja

2023. [FOTO 'Božićni san male Klare' zabavio najmlađe Goričane i pomogao akciji za Dariana Pucekovića \(cityportal.hr\)](#)

Prilozi

Popis fotografija

Slika 1: Izrada ukrasa za aulu	15
Slika 2: Prva scena	16
Slika 3: Druga scena	17
Slika 4: Izgled aule	18
Slika 5: Punkt za kupnju ulaznica i donaciju	18
Slika 6: Kostimi Klare, mame i Frana u prvoj sceni	19
Slika 7: Kostim Klare u drugoj sceni u Šećernom kraljevstvu.....	20
Slika 8: Kostim Orašara	20
Slika 9: Kostim ujaka	21
Slika 10: Mama Elena Rudolf zaslužna za kostime miševa i volontera	21
Slika 11: Kostim Kralja miševa.....	22
Slika 12: Kostimi vila	22
Slika 13: Studentice za klavirom	23
Slika 14: Valcer cvijeća u izvedbi Klare i Orašara	24
Slika 15: Izgled plakata.....	26
Slika 16: Izgled ulaznica	26
Slika 17: Izvođenje predstave u Pučkom otvorenom učilištu u Velikoj Gorici	28
Slika 18: U društvu dječaka Dorian Pucekovića i njegove obitelji.....	28
Slika 19: Miševi u publici	29
Slika 20: Dječje zadovoljstvo.....	30
Slika 21: Fotografiranje s djecom iz dječjeg vrtića.....	31
Slika 22: Fotografiranje s jednom vrtićkom grupom.....	32

BOŽIĆNI SAN MALE KLARE

PRIPOVJEDAČ: *Otvara se zastor na sceni. Bila je Badnja večer. Snijeg je padajući prekrivao krovove i ulice, baš kako to i treba biti pred Božić. Svatko zna kako su djeca te večeri jako nestrpljiva. Nestrpljiva je bila i Klara. Klara dolazi na pozornicu, nestrpljivo hoda lijevo-desno, viri u publiku, stavlja ruku na čelo kao da gleda u daljinu. Zнала je da svakog časa u posjet stiže njen ujak, a upravo on svakog Božića donosi najljepše igračke na svijetu za nju i njenog brata Freda. Zvuk kucanja na vratima i nakon tog maminih potpetica u drugoj sobi.*

KLARA: Ujak Franjo! Poskoči uzbuđeno.

FRAN: Darovi, darovi, darovi! *Veselo više već iza scene, istrčava na scenu ludo u krug, projuri pored mame, dolazi s lijeve strane.*

MAMA: Fran, uspori, nismo na ulici! *Više dok dolazi iz kuhinje. Na sceni se pojavljuje ujak ruku punih darova. Klara i Fran ga grle. Dolazi s lijeve strane.*

UJAK: Sretan Božić svima! *Dolazi s desne strane.*

KLARA i FRAN: Sretan Božić, ujače! *Trče do njega i grle ga nestrpljivi da vide darove.*

MAMA: Dobro, dobro, djeco, pustite ujaka da uđe u kuću.

FRAN: A što si nam to donio? Ima li nešto za mene? Nadam se da je Lego Ninjago igra za PlayStation 4. To svi imaju u školi osim mene. *Priča sam sa sobom, brzo, nestrpljivo.*

UJAK: Fran, gnjavatoru, ovo je za tebe. *Daje Franu dar. Fran se baca na koljena do bora. A ovo je za moju najdražu djevojčicu, da prestaneš rasti tako brzo, Klara. Daje joj dar.*

KLARA: Hvala ti, ujače! *Sjeda na sredinu pozornice pažljivo otvarajući mašne s dara dok Fran trga papire vadeći nove igračke i isprobavajući ih po sobi uz zvukove. Mama i ujak tiho čavrljaju i odlaze sa scene u lijevo.*

FRAN: Klara, vidi ovaj auto koji postaje robot, može slomiti onak' sve oko sebe, može pobijediti svakog zlikovca. *Igra se borbe. Daj da vidim što je tu unutra, možda još jedna zlikovac s kojim se ovaj može boriti. Uzima Klari dar iz ruku.*

KLARA: Fran! To je moj dar, a ujak mi sigurno nije poklonio nekog glupog zlikovca za tvoju borbu. *Uzima dar nazad.*

FRAN: Ajde ga onda više otvori, kol'ko ti trebaaa, moj zlikovac se nema s kim borit'. *Nestrpljivo visi nad Klarom boreći se s njom. Klara nježno otvara dar omotan u papir i vadi lutka iz kutije.*

KLARA: Orašaar! *Podiže ga u zrak uzbuđeno. Okreće ga sa svih strana ustajući.*

FRAN: Orašaar! *Oponaša Klaru izrugujući se. Daj mi tog lutka da se bori s mojim zlikovcem. Iako on uopće nema nikakve šanse, obična glupa drvena lutka. Vuče lutka iz Klarinih ruku.*

KLARA: Nije on nikakav glupi drveni lutak. I nije za tvoje borbe! To je moj lutak! *Povlači ga nazad. Kreće svađa, galame, vuku jedan drugog: Pusti, daj, to je moje, Fran, a Klara, nemoj ga vući, puknut će, e pa baš želim. Orašar padne na pod.*

KLARA: Fran! Potrgao si mog Orašara! *Klekne na pod pored njega da mu pogleda ruku. Dolazi mama iz kuhinje.*

MAMA: Kakva je to galama? *Dolazi s lijeve strane.*

KLARA: Fran je potrgao mog lutka. *Tužno.*

FRAN: Ali Klara mi nije dala da se igram s njim. *Prekriži ljuto ruke, objesi usnu kao da nije kriv.*

MAMA: Vas dvoje se ne možete slagati čak ni za Božić! Ionako je prekasno za igru, Fran u krevet, Klara vrati lutka u kutiju ispod drvca, sutra ćemo ga popraviti. *Fran ljuto odlazi u lijevo lupajući nogama i prekriženih ruku, mrmrljajući da je on uvijek za sve kriv. Mama odlazi nazad sa scene za njim. Klara uzima kutiju i Orašara nježno omata nazad u papir.*

KLARA: Žao mi je, Orašaru. Fran te nije htio povrijediti. On uvijek misli da su sve lutke za neke njegove borbe i bitke. Obećajem da ću te sutra popraviti i čuvati što dalje od njega. Ti nisi lutka za bitku. Ti si, ti si...moj kraljević za Božić. *Poljubi ga i zatvori kutiju. Odlazi tiho sa scene u desnu stranu.*

PRIPOVJEDAČ: Badnja večer bivala je sve tiša. No, Klara, koliko god se trudila, nikako nije mogla zaspati. *Klara viri iza stupa s desne strane, na prstima dolazi na scenu noseći maramu.*

KLARA: *Klekne ponovno pored drvca i vadi Orašara iz kutije. Nisam te mogla ostaviti ovako ozlijeđenog i samog da čekaš božićno jutro, Orašaru. Evo, ovo bi ti trebalo olakšati bol. Veže mu ruku maramom. A da noćas ne budeš usamljen, ja ću ostati ovdje s tobom. Legne pored drvca na krevet s Orašarom u zagrljaju. Lijepo sanjaj, moj kraljeviću! Zatvori oči. Mama i ujak dolaze iz kuhinje s lijeve strane smijuljeći se, vide Klaru i zastanu.*

MAMA: *Uzdahne, klima glavom. Moram je probuditi, ne može spavati na ovom tvrdom krevetu.*

UJAK: *Zaustavi mamu rukom. Pusti je, i sama znaš koliko su božićne noći posebne za djecu. Sjeti se samo svojih snova na badnje večeri. Tko zna gdje će naša Klara noćas putovati. Krene prema izlazu desno.*

MAMA: *Tiho dođe do Klare, klekne, pogladi je po glavi, poljubi u čelo uz osmijeh, pokrije božićnom dekom. Laku noć, moja djevojčice, i lijepo sanjaj! Odlazi sa scene desno.*

PRIPOVJEDAČ: Tek što su svi u kući utonuli u san, kazaljke na satu se spoje i sat otkuca ponoć. → Town Clock strike midnight. U tom času, neobičan zveket prekine tihu badnju noć. *Glazba kretanja miševa, lutka se sakriva sa scene. Na sceni se pojavljuju miševi, jedan po jedan, lijeva i desna zavjesa, pored Klare, pored klavira, njuškaju uokolo po publici, naoružani mačevima i štitovima, jedan uoči Klaru.* → Midnight chase dok miševi ne krenu govoriti

GRDI-MIŠ: Dečki, tu je! *Naginje se iznad Klare i rukom zove druge miševe koji gledaju kuću. Svi se okupe oko Klare.*

DOBRI-MIŠ: Ooo, kako li je samo slatka! *Divi se, ruke na licu. Klara se polako budi, pridiže u sjedeći položaj, trlja oči. Miševi joj okrenuti leđima.*

LJUTI-MIŠ: Dobri-miš, daj se uozbilji, gazda nas je tu poslao da budemo opasni, a ne da tražimo prijatelje.

KLARA: *Ustaje iz kreveta, zbunjeno, uplašeno.* Miševi? Gazda? Ma ovo mora biti san. Sanjam li ja ovo? Pa ovako veliki miševi ne postoje!

DOBRI-MIŠ: Naravno da postoje! To smo mi, Dobri-miš, Grdi-miš, Ljuti-miš i Miško-miš, *Predstavlja ih sve veselo i uzbuđeno pokazujući rukama. A kako se ti zoveš?*

MIŠKO-MIŠ: Miško, ne budi lud! Ona ne smije znati tko smo mi!

GRDI-MIŠ: Ekipa, ovo je tajni zadatak. Odradimo to kako treba, profesionalno! *Podižu mačeve i kreću prema Klari.*

DOBRI-MIŠ: Čekajte, stanite! *Zaustavlja miševe.* Klara, mi ćemo te sad morati oteti. *Objašnjava ozbiljno Klari.*

KLARA: Morate me oteti?! *Zbunjeno, malo preplašeno.*

MIŠKO-MIŠ: Aha, čuj, to nam je naredio naš šef, naša miškost, gospodar svih miševa, gazda svih mišjih... *Prekida ga Ljuti-miš gurajući ga rukom da prestane.*

LJUTI-MIŠ: E sad je dosta!

KLARA: Gospodar miševa?? *Pomiče se unazad da pobjegne.*

GRDI-MIŠ: U naapaad! *Kreću prema Klari u lijevu stranu i podižu ju u zrak za ruke i noge. U tom trenu na sceni se pojavljuje Orašar s desne strane.*

KLARA: Heeej, što to radite?? *Spustite me dolje! Viče, bori se.*

ORAŠAR: Hej, miševi! *Svi se okrenu prema toj strani.* Spustite ju dolje, ja sam onaj kojeg gospodar miševa traži! Ja sam Orašar! *Podiže mač u zrak u znak borbe. Miševima Klara ispada iz ruku, oni koji drže noge ih ispuste, ostala dva ju držeći za ruke obove na noge. Uzimaju svoje oružje i štitove, uplašeni jer se moraju boriti.*

KLARA: Orašar?! Ti si živ?! *Popravlja haljinu, gleda u nevjerici.*

Na sceni kreće borba mačevima (razraditi na sceni, jedan po jedan miš se bore na različite načine, skakuću ozlijeđeni, leže na kauču, bježe povrijeđeni s pozornice) bore se posljednji miš i Orašar dok u pozadini glazba borbe postaje sve glasnija i napetija, na scenu dolazi kralj miševa s lijeve strane. → Pirati s Kariba za vrijeme borbe, na dolazak Kralja grmljavina

KRALJ MIŠEVA: Vi, nesposobnjakovići! *Govori miševima koji se poredaju jedan do drugoga odmah gurajući krevet do kamina.* Crno ti se piše, Orašaru! Možda su ovi miševi bezopasni, ali ja sam kralj mišjeg svijeta i vratit ću te tamo gdje pripadaš! *Borba između Orašara i kralja*

miševa (uvjezbati na sceni). Miševi navijaju ispred drvca: *Ajmo šefe, imaš ga, to gazda! Kada kralj pritisne Orašara do kraja da će ga pobijediti, Klara se ubaci u borbu.*

KLARA: Hej, ti, kralju miševa, vratit ću ja tebe tamo gdje ti pripadaš! *Udari ga štitom u glavu, Kralj tetura po pozornici u krug, pada mu kruna, pada i on sam.*

DOBRI-MIŠ: Dečki, mislim da je gazda gotov.

LJUTI-MIŠ: Daj, kola Miško! *Miševi trče noseći nosila, dolaze do kralja, podižu ga za noge i ruke i odnose sa scene u desno. Orašar za to vrijeme čisti svoju odoru, a Klara mu se tiho približava.*

KLARA: Pa ti si uistinu kraljević. *Kaže začuđeno i sretno.*

ORAŠAR: A ti si mi uistinu spasila život. *Nasmije joj se, približe se jedan drugome na sceni. Hvala ti, Klara. Dopusti mi da ti se odužim.*

KLARA: Oh, ma, nije to ništa. *Stidi se, sramežljiva. Već si mi se zahvalio tako što si postao stvaran. Sve do jučer, bio si samo običan lutak.*

ORAŠAR: Da, kralj miševa pretvorio me u lutka jer sam kročio u njegovu mišju zemlju, a ja sam samo htio pomoći ovim jadnim miševima da se spase tog zlog gospodara. Ali, sada kada sam ponovno kraljević, zahvaljujući tebi, dozvoli me da te odvedem u svoju zemlju, dopusti mi da te odvedem u Šećerno kraljevstvo. *Primi je za ruke.*

KLARA: U Šećerno kraljevstvo?? Nisam znala da nešto takvo uopće postoji! *Uzbuđeno. Ali, ne mogu poći s tobom, kraljeviću. Rastuži se i povuče ruke od njega, pomaknuvši se malo u stranu, ogleda se oko sebe. Već je kasno i miševi su uništili cijelu kuću, mama će se uskoro probuditi na božićno jutro i neće joj se svidjeti što će je ovdje dočekati. Ta, sve je uništeno!*

ORAŠAR: Za to ne brini, moje će vjerne prijateljice vile sve dovesti u red u tren oka, a mi ćemo se vratiti točno na vrijeme pred božićno jutro. Nitko neće ni primijetiti da te nije bilo!

KLARA: Tvoje prijateljice vile? *Upita uzbuđeno, ali i dalje nesigurno.*

ORAŠAR: Da! Šećerna vila glavna je vila u mom kraju, o njoj si sigurno čitala u brojnim pričama. Ona ti je baš prava faca! *Namigne joj.*

KLARA: Hoćeš reći da ako pođem s tobom mogu vidjeti šećernu vilu?? *Uzbuđeno mu priđe.*

ORAŠAR: *Nasmije se njenoj radoznalosti.* Da, Klara! Ako pođeš sa mnom možeš vidjeti toliko više od šećerne vile, možeš vidjeti jedan potpuno drugačiji svijet! *Pružna joj ruku.*

KLARA: I obećaješ da tamo nema velikih, gigantskih, nasilnih miševa? *Pružna mu nazad ruke. Stoje na sredini scene čvrsto se držeći.*

ORAŠAR: Obećajem! *Nasmije joj se. Samo se čvrsto drži.*

Kreće dim, glazba čarolije, Klara i Orašar počinju se vrtjeti u krug držeći se za ruke i odlaze sa scene u desnu stranu gdje Klara oblači haljinu. Na scenu dolaze vile s čarobnim štapićima, dovlače paravane s lampicama po dvije sa svake strane namještajući scenu za Šećerno

kraljevstvo. S lijeve strane se ponovno vrteći pojavljuju se Klara i Orašar. → Magic glitter fairy dust sound effect

ORAŠAR: *Dobrodošla u moj skromni dom, Klara! Nasmije joj se Orašar i pokaže oko sebe rukom. Klara se ogleda oko sebe s oduševljenjem pa pogleda svoju haljinu.*

KLARA: *Pa, pa...promuca. Ovo je potpuno nestvarno.*

ORAŠAR: *Pa, da, moglo bi se reći da je moj svijet dosta drugačiji od tvog. Mi ovdje Božić slavimo svakog dana, medenjake jedemo za doručak svako jutro, a vile zemljom prosipaju svoj vilinski prah baš svake večeri. Šetaju s jedne strane na drugu, on to priča kao da je nešto najnormalnije, dosadnjikavo.*

KLARA: *Vilinski prah? Oduševljeno.*

ORAŠAR: *Da, znaš ono kad vile prolazeći zemljom prosipaju svoj čaroban vilinski prah kako bi Božić trajao zauvijek? Govori to kao da je najnormalnija, dosadna stvar.*

KLARA: *Potpuno zadivljena hoda iza njega i ponavlja sve što on kaže. Vile prosipaju čaroban prah kako bi Božić trajao zauvijek? Upita začuđeno, koračajući zadivljeno prema publici dok Orašar nastavlja hodati u krug.*

ORAŠAR: *Da. Okrene se i vidi da ona gleda začuđeno u publiku, priđe joj i pruži joj ruku. Dođi, pokazat ću ti. Otrče sa scene držeći se za ruke u desnu stranu. U isto vrijeme s lijeve strane za klavir sjedaju cure i kreće glazba na klaviru Ples šećerne vile. Na sceni se priguše svjetla i reflektor pada u publiku gdje se šećerna vila plesnim koracima spušta po stepenicama prema pozornici, bacajući po djeci vilinski prah. Orašar i Klara vire na pozornicu s lijeve strane oduševljeno ju promatrajući, staju pored lijevog stupa i prstom pokazuju na vilu da bi se publika okrenula. Vila prosipa svoj prah po publici i penje se na pozornicu dok joj se pridružuju i druge vile zajedno plešući koreografiju. Sve vile se slažu u polukrug i naklon dajući tako znak Orašaru i Klari da je vrijeme da oni zaplešu.*

ORAŠAR: *Pa...ovaj, mislim da je red na nas. Mogu li te zamoliti za jedan ples? Pruži joj ruku kao kraljević.*

KLARA: *Sramežljivo se nasmiješi i pristaje dajući mu ruku. Pa...ovaj...da...valjda.*

Na klaviru kreće pjesma Valcer cvijeća Čajkovski. Orašar i Klara plešu. Nakon nekog vremena prekida ih zvono. → Town Clock strike midnight

KLARA: *Jutro je! Kada čuje zvono poskoči od Orašara, glazba na klaviru prestaje kad se oni odvoje. Mama je već sigurno budna! Moram se brzo vratiti!*

ORAŠAR: *Ne brini, stići ćemo na vrijeme, vile će nam pomoći! Okrene se prema vilama. Drage moje vile, molim vas, vratite Klaru u njen dom! Pruži ruku Klari, ona ju prihvati, ponovno kreće glazba čarolije → Magic glitter fairy dust sound effect, dim, oni se vrte na sredini pozornice u krug, odlaze u desnu stranu, vile sa scene miču scenografiju i ponovno postaje dnevni boravak, Klara skida sa strane haljinu i ponovno kružnim pokretima se vraća na krevet grleći lutka, Orašar kružnim pokretima kao da ga nešto odvlači odlazi sa scene. Vile nestaju s pozornice, glazba se utiša. Na scenu dolazi mama.*

MAMA: Dolazi do Klare s lijeve strane i nježno ju budi gladeći je po kosi. Sretan ti Božić, djevojčice moja! Klara se probudi i sjedne, trlja oči, gleda oko sebe. Izgledaš pospano kao da si cijelu noć negdje putovala. Hajde, vrijeme je za doručak. Odlazi sa scene.

KLARA: Sjedne zbunjena, ustane pa traži Orašara, miševe, vile. Ugleda drvenog lutka na fotelji, uzme ga u ruku i kaže: "Čini se da je sve ovo ipak bio samo san". Ustane na sredinu pozornice s njim i kaže djeci. No reći ću vam nešto, nikada nemojte prestati sanjati, jer ako dovoljno vjerujete u njih, neki vam se snovi mogu i ostvariti. Zastor se zatvara. **KRAJ.**

Zastor se otvara, na scenu izlaze dva po dva glumca, naklon na sredinu i staju u polukrug, zadnji izlaze Klara i Orašar, svi se naklone. → fairytale type intro

Upitnik za sudionike

Ime i prezime: *

Vaš odgovor

U prošlom semestru sudjelovao/la si u humanitarnom projektu *Božićni san male Klare*. Kakav je tvoj dojam o cijelom projektu? Što ti je donijelo sudjelovanje u predstavi? *

Vaš odgovor

Predstava je prvenstveno bila namijenjena djeci. Što su po tebi djeca kao publika dobila gledajući ovu predstavu? *

Vaš odgovor

Smatraš li da kazalište i predstave za djecu imaju pozitivan ili negativan utjecaj na djecu i jesu li po tvom mišljenju kazališne predstave dovoljno uključene u program ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece? Objasni. *

Vaš odgovor

Podnesi

Izbriši obrazac